

"SINT-CATHARINAKERK"

<https://www.mechelen.be/sint-catharinakerk>

08/09/2016

"SINT-CATHARINAKERK"

Een kerk met meer verhaal dan je zou denken
Sint-Katelijnekerkhof zn. te Mechelen

08/09/2016

RELIGIEUS MECHELEN IN VOLLE BLOEI

- **600**

stichting Sint-Romboutsabdij > bevolkingskern rechter Dijle

- **ca. 1200**

bloeiend commercieel centrum met 1ste stadsomwalling

- **13de eeuw**

bedelordekloosters in grotere steden, Begijnen
kerkelijke reorganisatie > kapellen worden parochiekerken

- **14de eeuw**

nieuwe *definitieve* stadsomwalling > belangrijke havenstad
kapel of kerkje in de buurt van de huidige Sint-Catharina kerk

RELIGIEUS MECHELEN IN VOLLE BLOEI

- **15de eeuw**

1451: pauselijk jubileumjaar Nicolaas V

1452: eerste steen huidige Sint-Romboutskathedraal

- **16de eeuw**

11 refuges in de binnenstad

1559: zetel aartsbisdom

Mechelen = kerkelijke hoofdstad Z Nederlanden

1566, 1572, 1580: godsdiensttroebelen

1580-85: reformatie: calvinistisch bewind <> contra-reformatie

1596: ° aartsbisschoppelijk paleis

RELIGIEUS MECHELEN IN VOLLE BLOEI

- **17de eeuw**

invloed van de barok

- **18de eeuw**

1717: nieuw aartsbisschoppelijk paleis

1789-99: Franse Revolutie

confiscatie kerkelijke goederen > nationaal goed

- **midden 19de eeuw, 1ste helft 20ste eeuw**

voltooingsdrang kerkelijk erfgoed

grootschalige restauratie- en verbouwingcampagnes

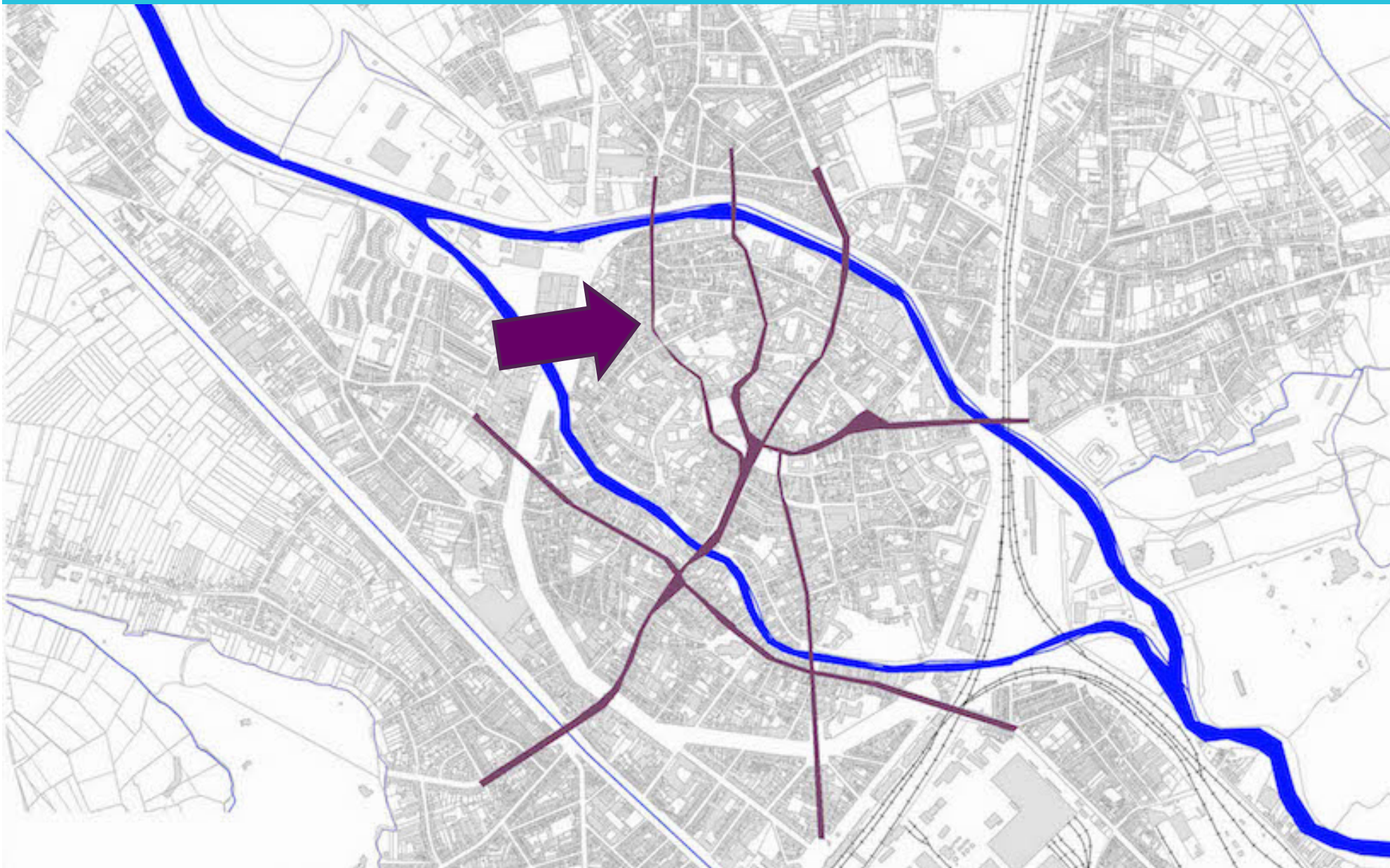
nieuwbouwprojecten

- **20ste eeuw**

impact van de oorlogen

1961: aartsbisdom Mechelen-Brussel

SINT CATHARINAKERK GELEGEN AAN BELANGRIJKE AS

SINT CATHARINAKERK GELEGEN AAN BELANGRIJKE AS

SINT CATHARINAKERK GELEGEN AAN BELANGRIJKE AS

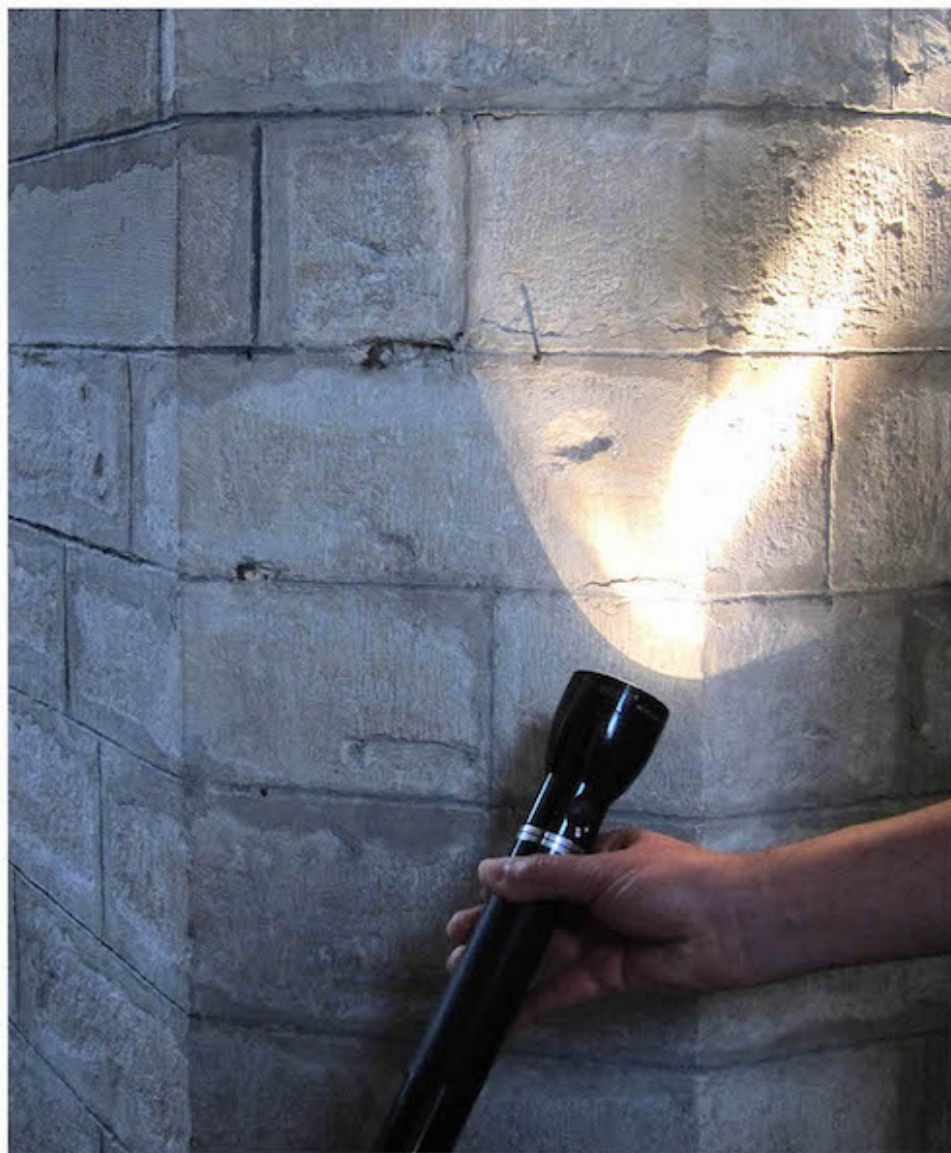
Vooronderzoeken

- historisch-archivalisch onderzoek
Annelies Wouters, april 2012 - maart 2014
- bouw-archeologisch en materiaaltechnisch onderzoek
VandenBorre-Lauwers bvba, maart 2013 - november 2013

Architectenteam

- architecten Beeck en Hermans bvba , vanaf juni 2012
i.s.m. Johan Van den Eede (schilderijen)
Wim Winters (orgel)
Lode De Clercq (materiaaltechnisch)

SINT CATHARINAKERK BOUWARCHEOLOGISCH ONDERZOEK (2013)

SINT CATHARINAKERK STEENHOUWCHRONOLOGIE (2013)

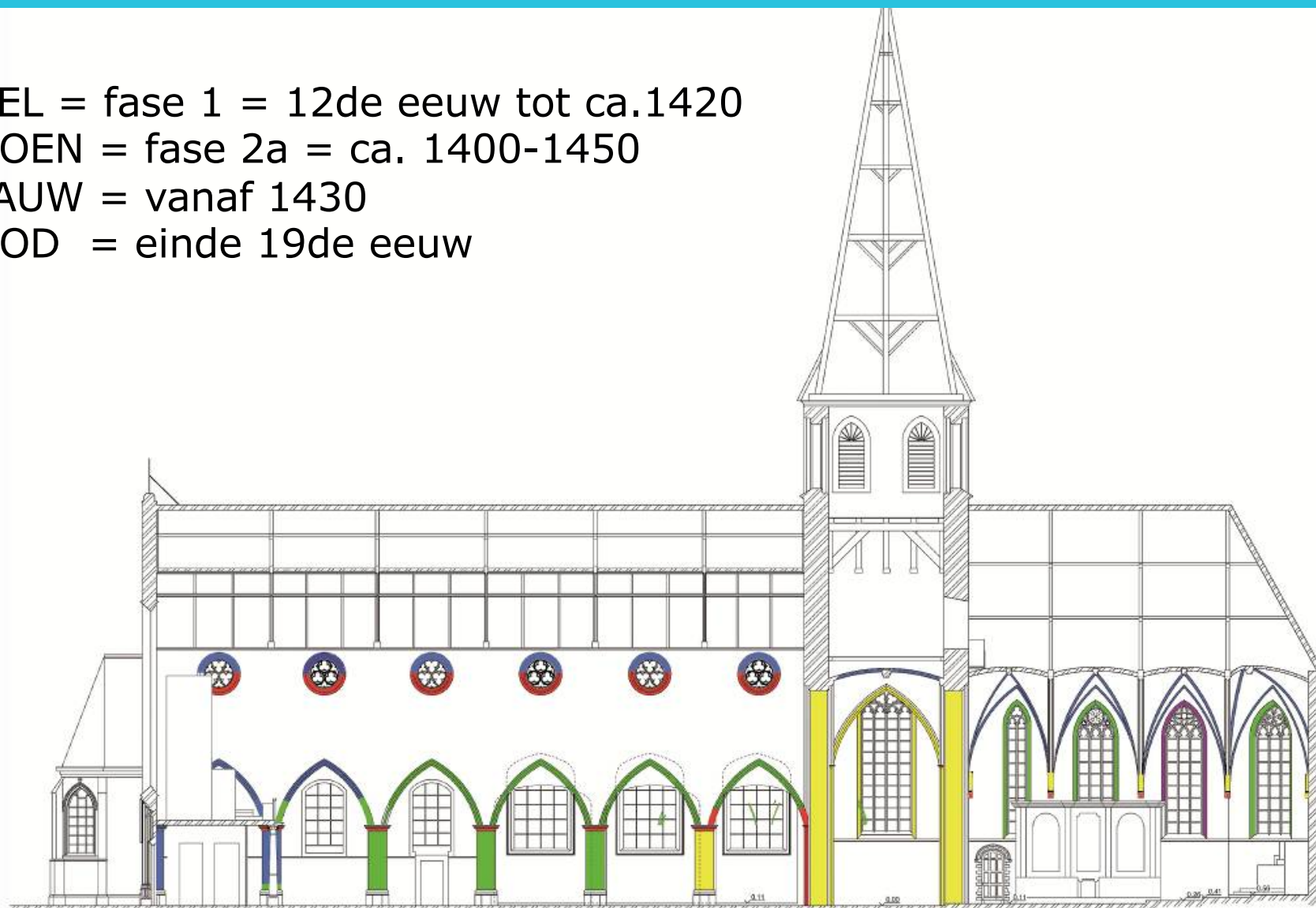

GEEL = fase 1 = 12de eeuw tot ca.1420

GROEN = fase 2a = ca. 1400-1450

BLAUW = vanaf 1430

ROOD = einde 19de eeuw

LANGSDOORSNEDE

SINT CATHARIKERK MATERIAALTECHNISCH ONDERZOEK (2013)

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (14de eeuw, voorloper)

Vroegste bouwfase (begin 14de eeuw)

- kapel of kerkje in de buurt van de huidige kerk
- ongekende oprichtingsdatum (meerdere theoriën)

Voorloper van de huidige, gotische kerk

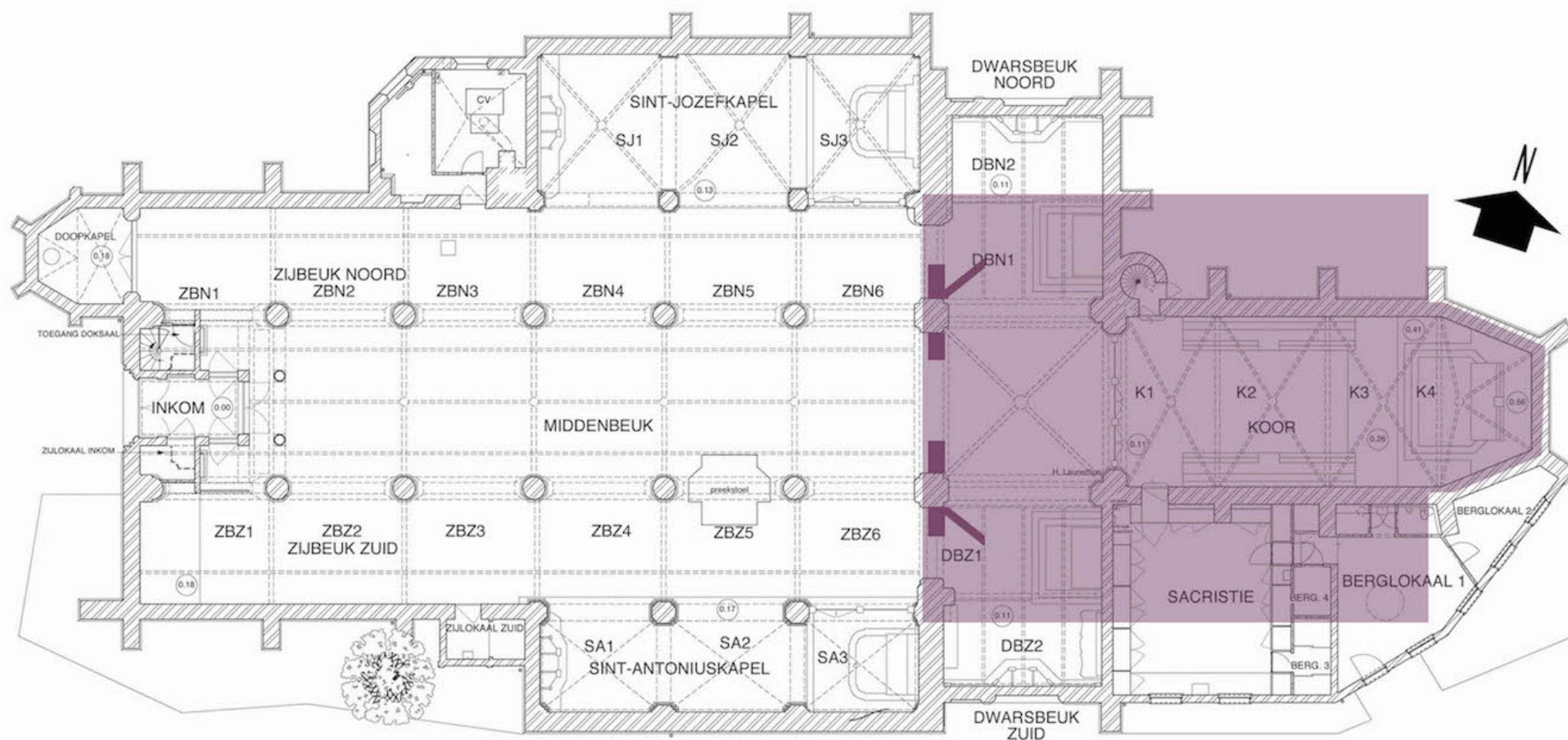
- 1303 parochie nog niet opgericht (De Munck en Schoeffer)
- 1310 parochiekerk (De Munck)
- 1336 - 1343, fundament huidige kerk en wijding (Azevedo)

14de eeuw

- oudere natuurstenen kern
- onderbouw toren en koor en delen transept
- bouwarcheologie
- onderzoek steenhouwchronologie
- C14-datering

SINT CATHARINAKERK

HYPOTHESE (14de eeuw, voorloper)

GRONDPLAN

SINT CATHARINAKERK

HYPOTHESE (14de eeuw, voorloper)

LANGSDOORSNEDE

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (15de eeuw, uitbreiding 1: 1400-1420)

Uitbreidingen in de 15de eeuw

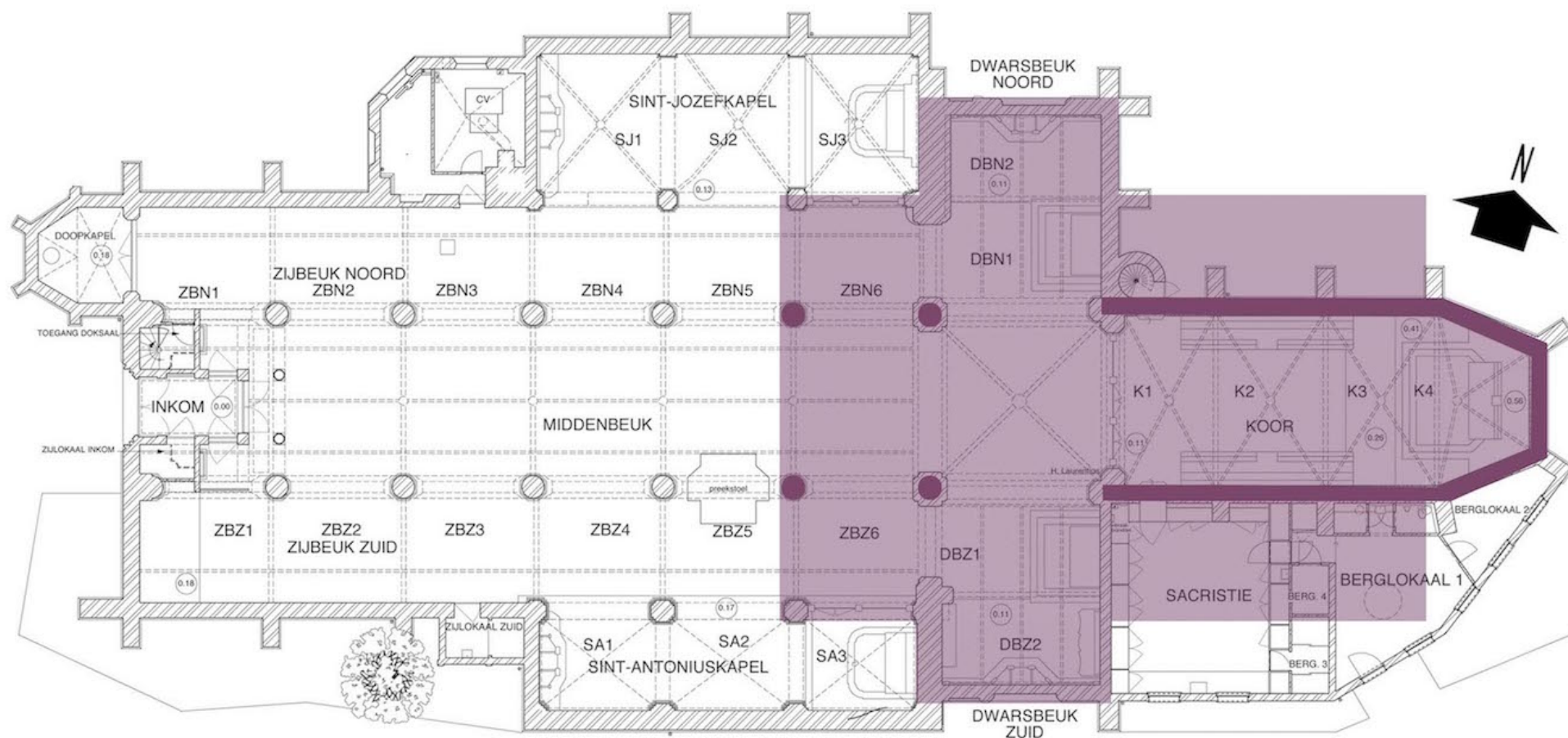
- 1ste helft: beide transeptarmen, koor + 2 W traveeën schip

tot 1400 - 1420

- onderste deel van toren en koor onderzoek steenhouwchronologie
- toren met vierkante bouw met vlakke zoldering bouwarcheologie
- transeptarmen met houten tongewelf bouwarcheologie
- natuurstenen muur in huidige vieringtoren bouwarcheologie
- houten gewelf in Z transeptarm met opschrift "1409"

SINT CATHARINAKERK

HYPOTHESE (15de eeuw, uitbreiding 1: 1400-1420)

GRONDPLAN

SINT CATHARINAKERK

HYPOTHESE (15de eeuw, uitbreiding 1: 1400-1420)

LANGSDOORSNEDE

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (15de eeuw, uitbreiding 2: 1430-1450)

Uitbreidingen in de 15de eeuw

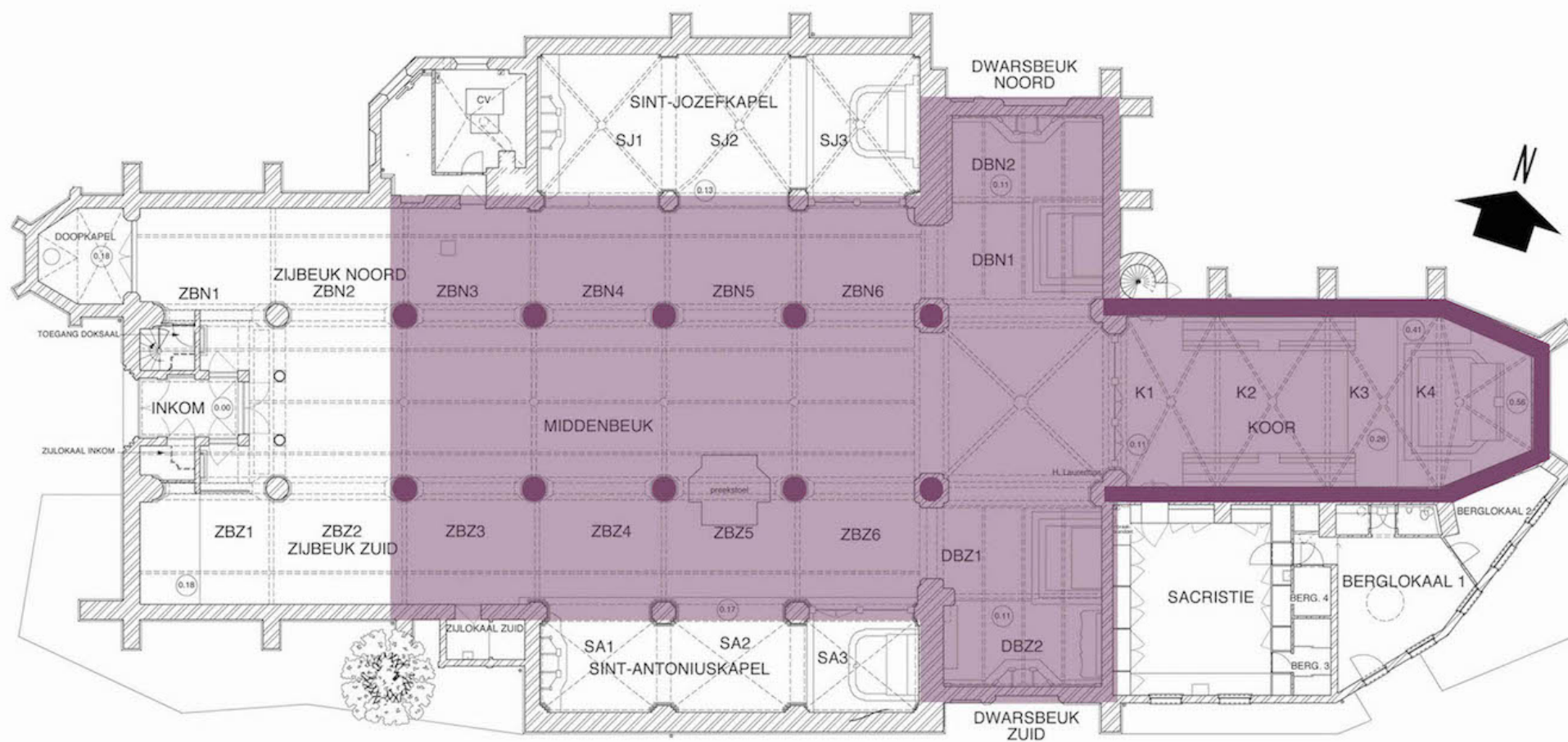
- midden: verhogen schip + 4 W traveeën schip

Midden 15de eeuw (1430 -1450)

- verhogen schip bouwarcheologie
- verhogen toren(?) bouwarcheologie
- vergroten schip met 4 W traveeën onderzoek steenhouwchronologie
- schip met houten tongewelf nav. transeptarmen bouwarcheologie

SINT CATHARINAKERK

HYPOTHESE (15de eeuw, uitbreiding 2: 1430-1450)

GRONDPLAN

SINT CATHARINAKERK

HYPOTHESE (15de eeuw, uitbreiding 2: 1430-1450)

LANGSDOORSNEDE

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (15de eeuw, uitbreiding 3: ca. 1450 of later)

Uitbreidingen in de 15de eeuw

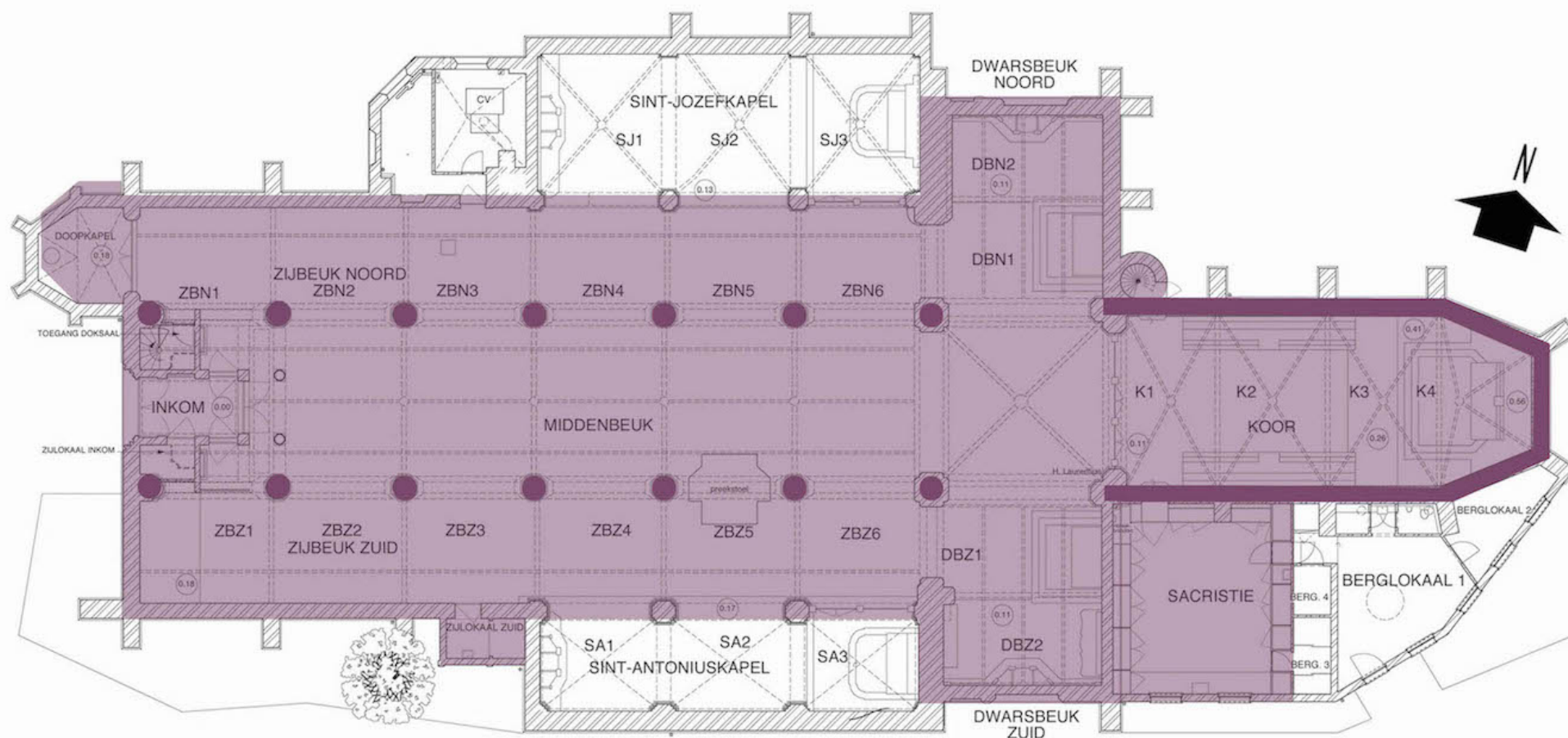
- midden: verhogen schip + 4 W traveeën schip
Wgevel en doopkapel (?)

Na 1430, rond 1450 of later

- stenen gewelven in koor en viering onderzoek steenhouwchronologie
- verhogen toren bouwarcheologie
- maken van roosvensters onderzoek steenhouwchronologie
- vergroten schip naar W onderzoek steenhouwchronologie
- doopkapel (?)
- sacristie (?)
- ca. 1450 = hoofdvolume van de kerk > 15de eeuws

SINT CATHARINAKERK

HYPOTHESE (15de eeuw, uitbreiding 3: ca. 1450 of later)

GRONDPLAN

SINT CATHARINAKERK

HYPOTHESE (15de eeuw, uitbreiding 3: ca. 1450 of later)

LANGSDOORSNEDE

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (16de eeuw, 1534-1585)

Fonteskapel in het westen van N zijbeuk (voor 1534)

- toegewijd aan OLV van VII Weeën
- opgericht door familie Fontes, Jean de Hesdijn
- ongekende bouwmeester, link J. De Hesdijn en Rombout II Keldermans
- restant venster met tudorboogvorm en laatgotische tracerings

Problemen einde 16de eeuw

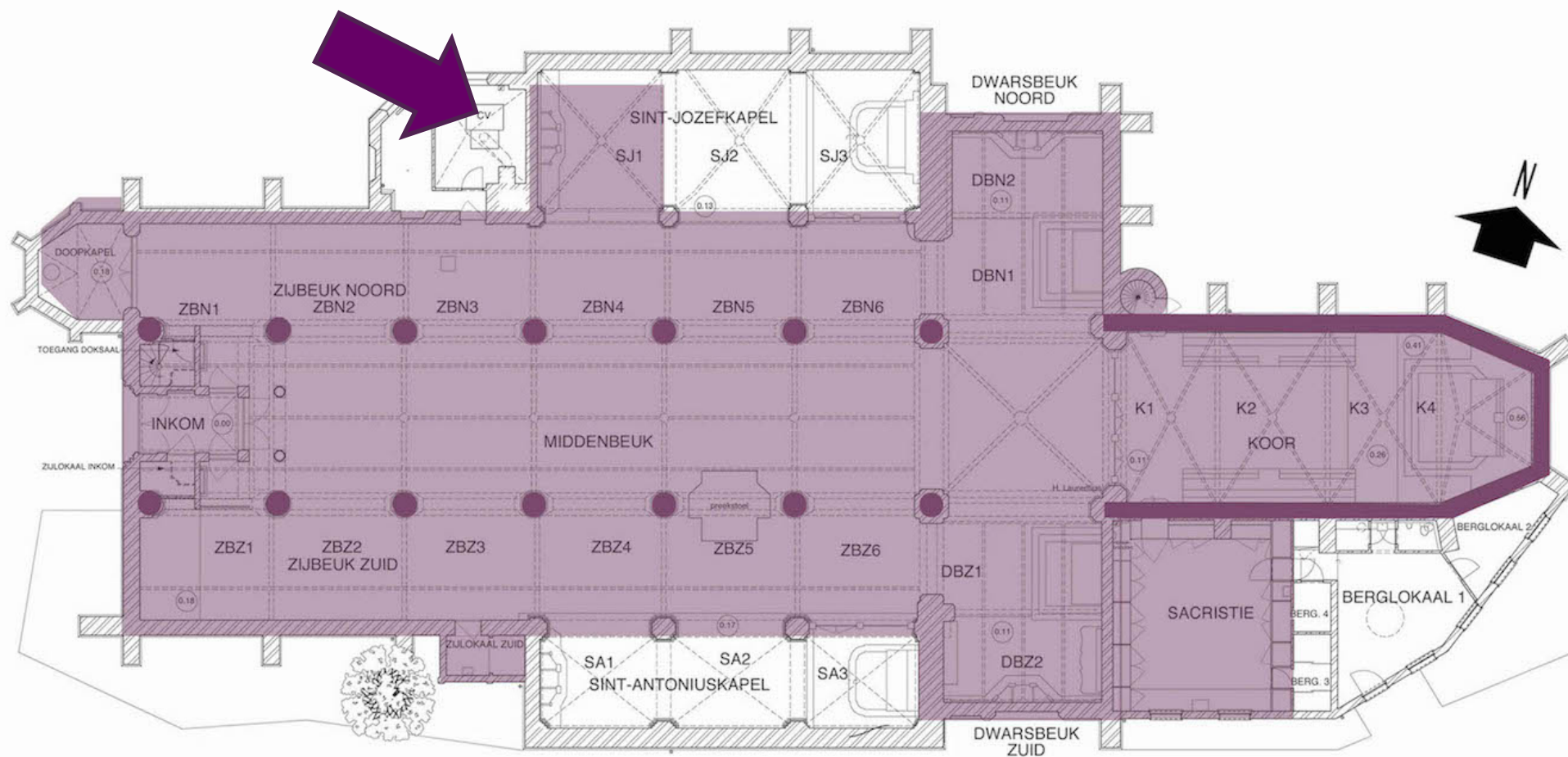
- 1572, plunderen door soldaten van de hertog van Alba
- 1580, verwoesting gebouw en verbrijzelen altaren en beelden
- 1582-83, dichtmetselen van de kerk
- 1585 erbarmelijke, ruïneuze toestand

Reconciliatie (1585)

- 1585, hoofdaltaar = enige altaar in gebruik voor de eredienst
- 1595, verschillende altaren
- vermoedelijk herstel oude altaren + voorlopig meubilair

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (16de eeuw, ca. 1534)

GRONDPLAN

Gefaseerde heraankleding in de 17de eeuw

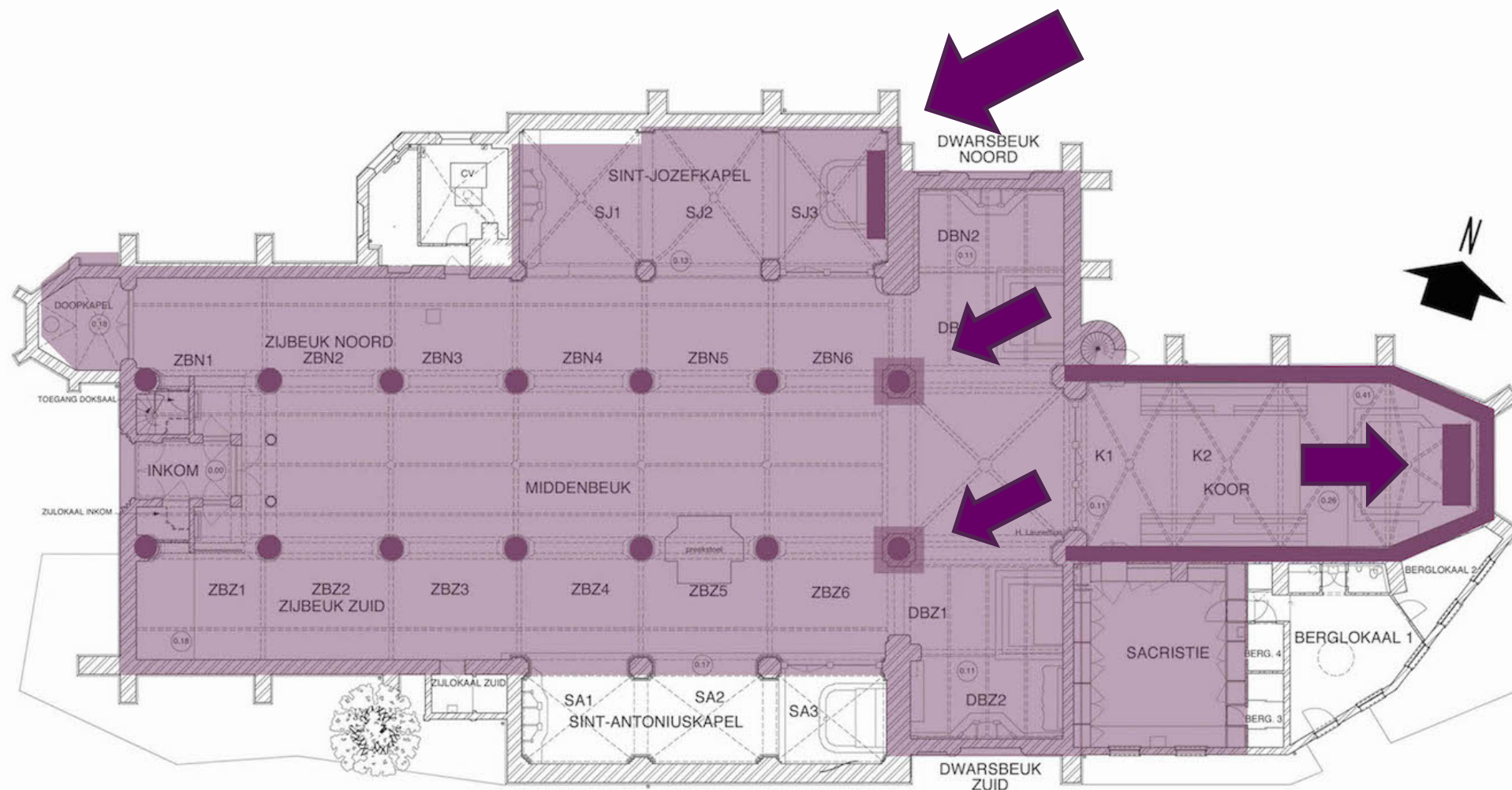
- 1612, afsluiting 'tuyn' Heilige Geestaltaar, ZW vieringpijler, Jan de Waele
- 1619, koorgestoelte en 'tuyn', koor, Anthonis Guens
- 1621-23, Heilige Geestmeesterbanken, ZW vieringpijler
- 1622, Christusbeeld voor Heilige Geestaltaar, ZW vieringpijler
- 1642-51, barok hoogaltaar
- jaren 1650, verbouwing in Wgevel tot barokke portiek
- 1659, epitaaf De Wachtelaere
- 1662-1709, beeldhouwwerk, Nicolaas Van der Veken
- 1662-1709, 'gestoelten', Nicolaas Van der Veken
- 1663-64, lambrisering
- 1668, 2 nieuwe toegangen

Kapel door Danesin in het oosten van N zijbeuk (1643)

- toegewijd aan Sint Jozef
- opgericht door gefortuneerde Isabella Danesin
- Lucas Faydherbe, oprichting altaar tssn 1647 en 1651

SINT CATHARINAKERK

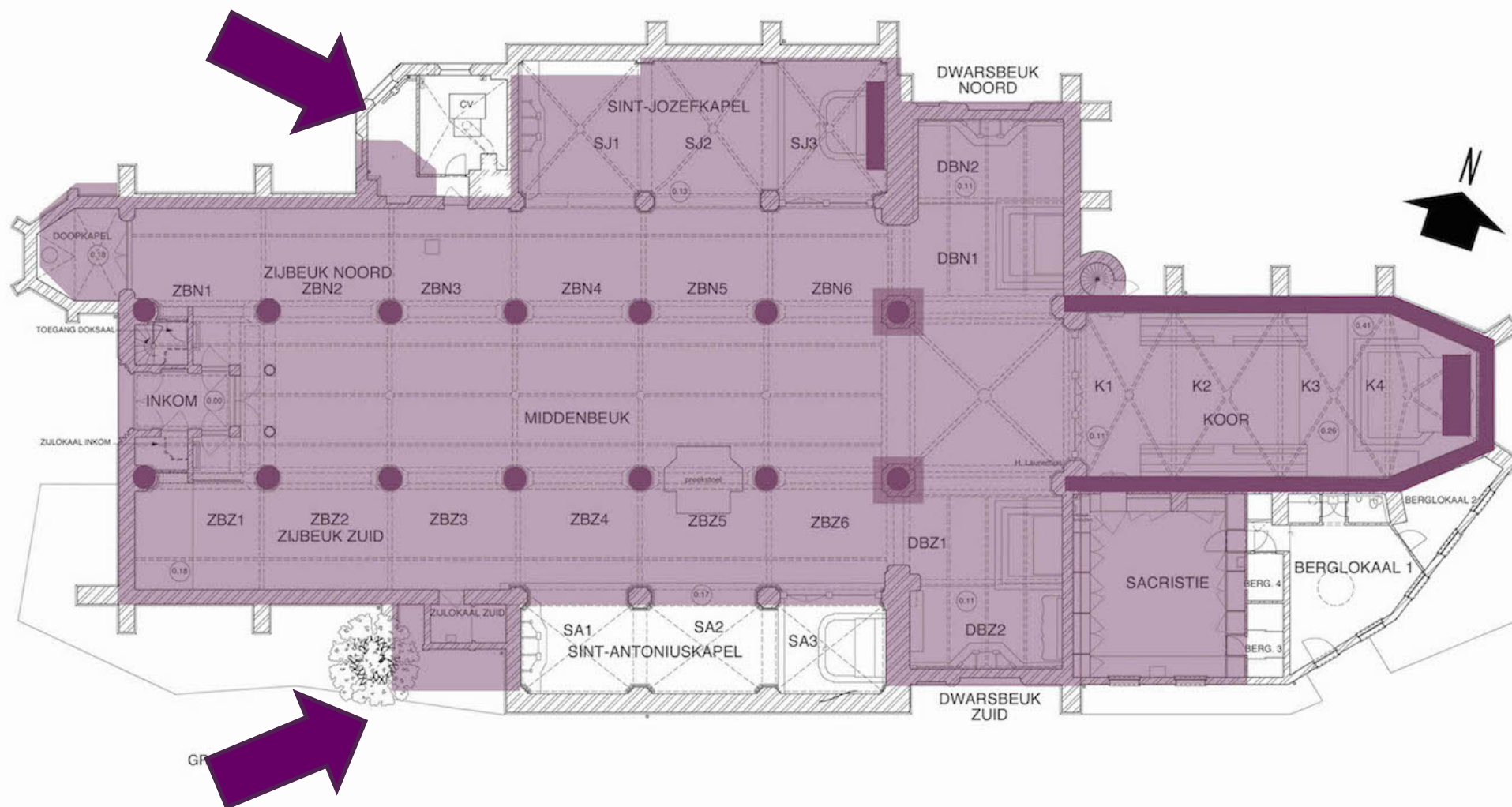
BOUWGESCHIEDENIS (17de eeuw, 1612-1651)

GRONDPLAN

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (17de eeuw, 1668)

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (18de eeuw, 1709-1773)

Reguliere herstellingen en aanvullingen de 18de eeuw

- 1709-1714, werken kerkportaal en nieuw orgel, Carolus Dillens
- 1720, 1722, 1725 herstellingen orgel, Carolus Dillens
- 1717, beelden H, Catharina en H. Laurentius, W, beeldhouwer Pieraert
- 1717-96, kruisweg
- 1767-1773, houten kast, ZW transept, Pieter Valckx
- reguliere herstellingen

Verfraaiing Danesinkapel, Sint-Jozefkapel

- 1720-23, nieuwe bank en schilderwerken
- 1729, 1736, zilveren relikwiekast
- 1767-1773, schilderwerken

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (18de eeuw, 1770-1784)

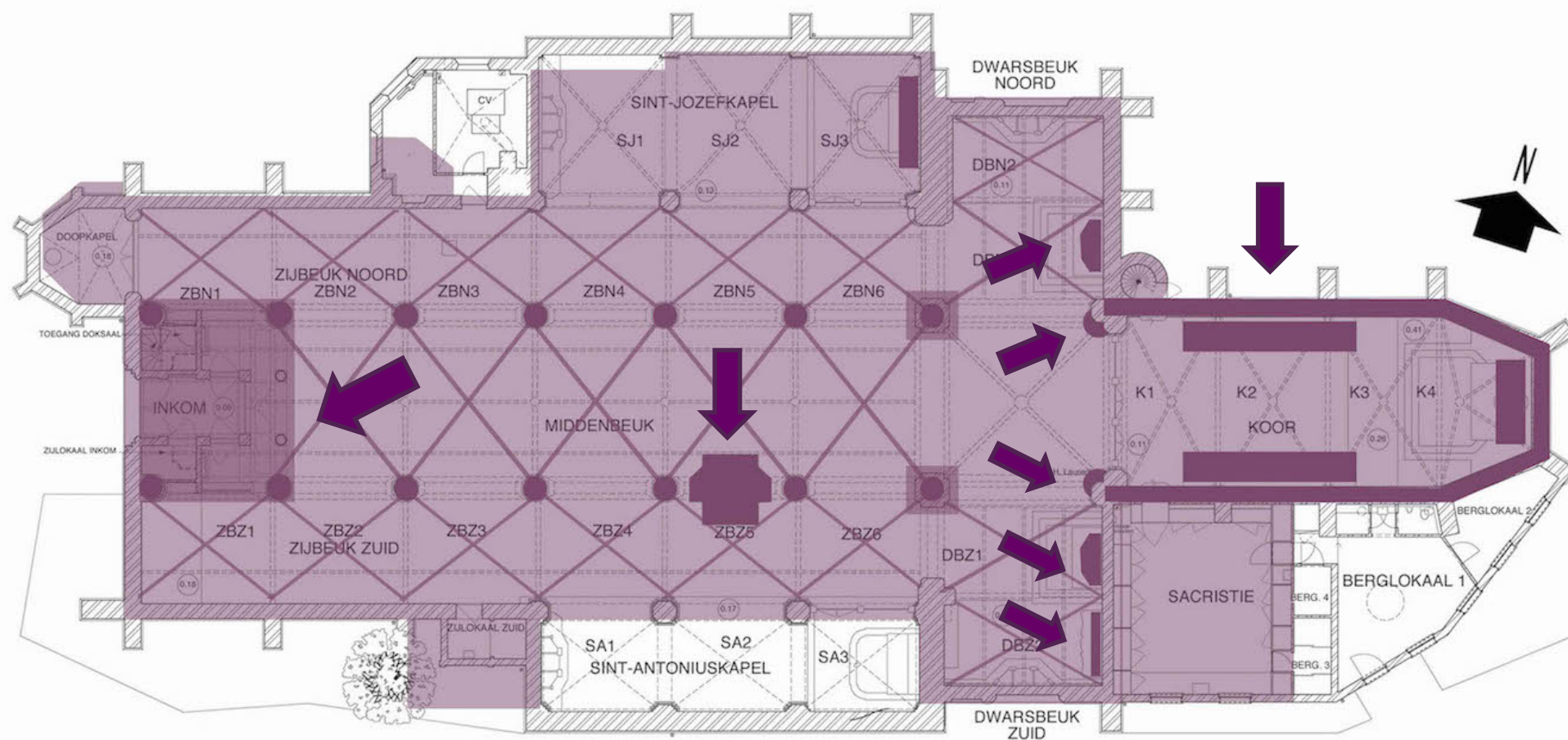

Ingrijpende verbouwingen in de 18de eeuw (1770-1775)

- 1000-jarig jubileum overlijden H. Rombaut > moderniseren kerk
- grotendeels mecenaat kerkmeester Carolus Van Pijperzeel
- verkoop van materialen en meubilair en inzamelingen
- O.L.V.- altaar en Sint-Laurentiusaltaar, kruisbeuken
- 1770-71, stenen gewelven onder houten, schip en zijbeuken, J. Van Perk
- 1770-71, veranderen roosvensters tot segmentboogvensters
- 1771-1773, nieuw koorgestoelte, Pieter Valckx
- 1771-1774, nieuwe preekstoel, Theodoor Verhaegen en Pieter Valckx
- 1778, epitaaf Carolus Van Pijperzeel
- 1784, doksaal en orgel, orgelfamilie Van Peteghem
- nieuwe stenen vloer, klokken en aanpak kerkhof

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (18de eeuw, 1770-1784)

GRONDPLAN

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (18de eeuw, 1770-1775)

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (18de eeuw, 1789-1815)

Vooravond van de Franse Revolutie (1789-1799)

- 1790, in zeer slechte staat > aanpassingen gevel
- 1793, vernietigen alle familiewapens in de kerk (Van Doorslaer)
- 1794, weghalen waardevolle schilderijen
- 1797, als nationaal goed > dichtnagelen kerk door kopers

Nasleep Franse Revolutie

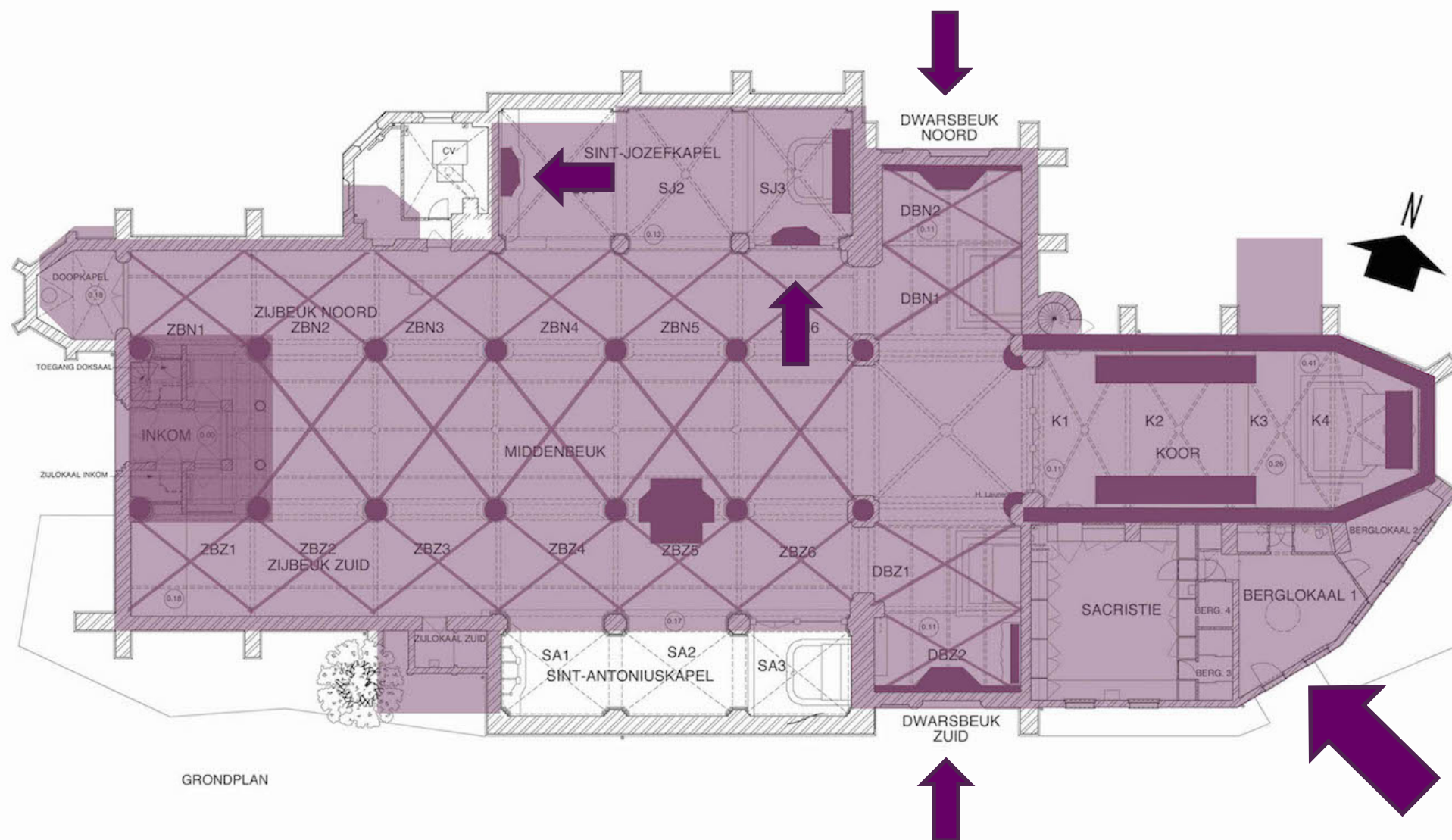
- ca. 1802, vermoedelijk opengesteld na concordaat Napoleon in 1802
- 1804, opnieuw als parochiekerk in gebruik
integratie devoties verdwenen kloosters en bedehuizen
- 1815 voor 2de keer te koop (Schoeffer) > aankoop kerkmeesters

Verbouwingen en herstellingen in de 19de eeuw

- 1813, nieuwe marmeren vloer koor
- 1817, afbraak gestoelten Nicolaas Van der Veken
+ aanpassen Jan Frans Van Geel en verplaatsen
- 1819, oude sacristie vervangen door nieuwe
- 1817-1829, aanpassingen Fonteskapel en Sint-Jozefskapel
- 1820-1830, omvangrijke werken
vernieuwen vloeren zijkapellen, werken aan kerkvloer
gevelwerken, nieuwe gevelopeningen en glas-in-lood
schilderwerken, nieuw houten (tocht)portaal

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (19de eeuw, ca. 1819)

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (19de eeuw, 1833-1886)

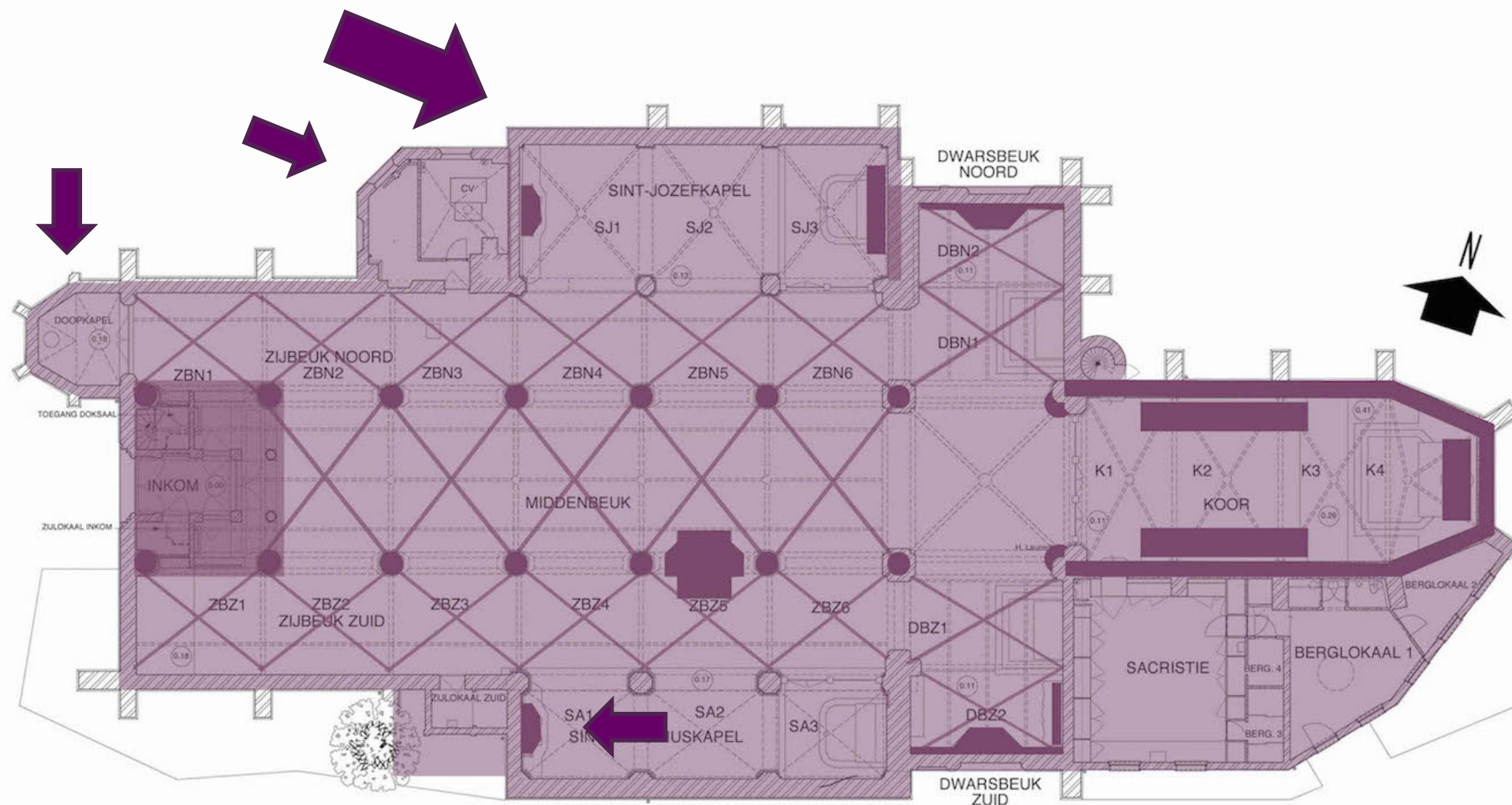

Verbouwingen en herstellingen in de 19de eeuw

- 1833, bouw Sint-Antoniuskapel
- 1835, samenvoegen Fonteskapel en Sint-Jozefkapel
- 1836, bouw nieuwe inkom, Zbeuk naast Sint-Antoniuskapel
- 1837, bouw nieuwe doopkapel, Nbeuk naast Sint-Jozefkapel
- interieur(1835-85, 1854-59, 1854-86) en exterieur (1830-54, 1854-64)

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (19de eeuw, ca. 1837)

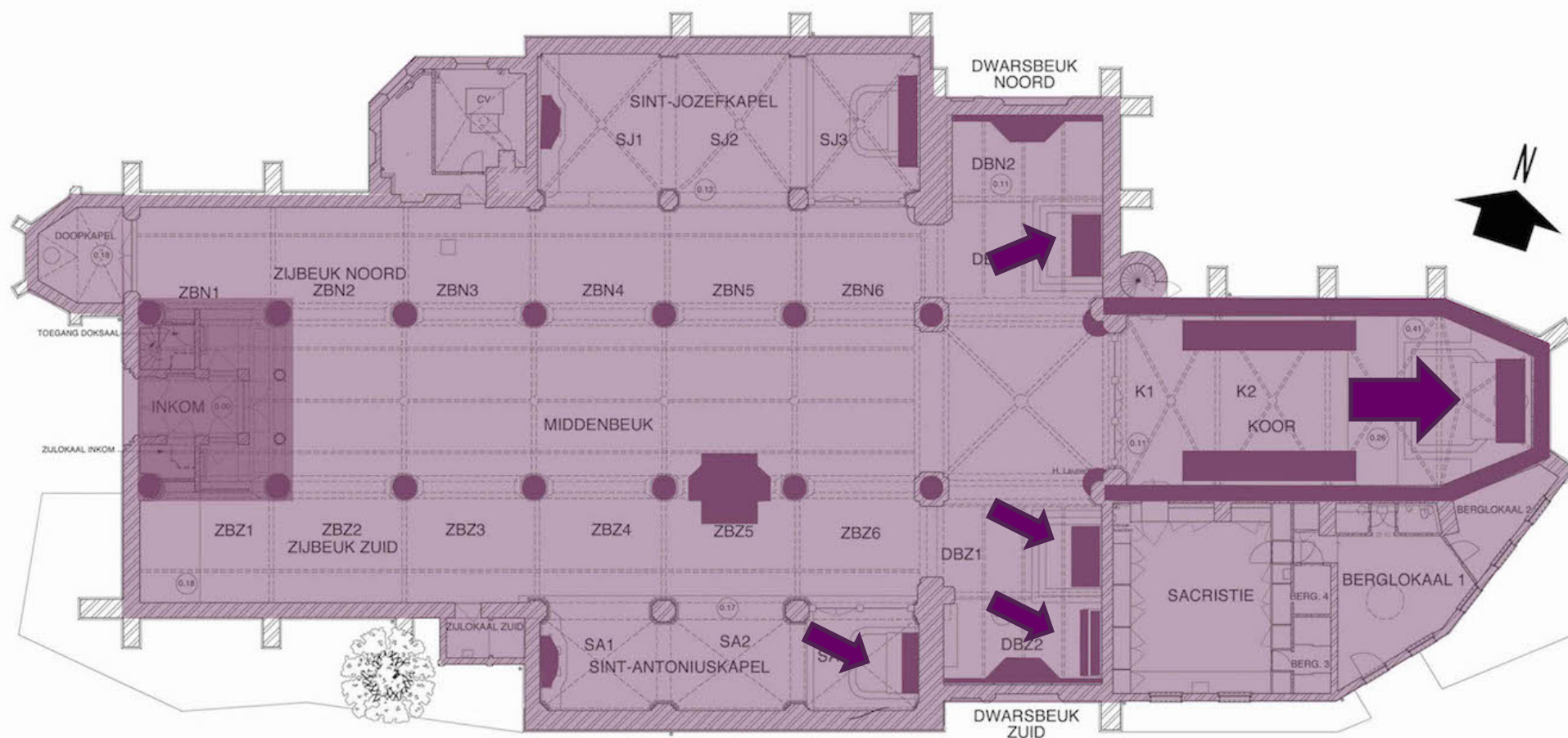
GRONDPLAN

'restauratie' aan het einde van de 19de eeuw (1885-1900)

- ontwerp architect Frans Baeckelmans
- uitvoering Philippe Van Boxmeer
- verregaande werken
 - afbraak 18de-eeuwse gewelven
 - restauratie houten, laatgotische tongewelven
 - herschilderen volgens sporen
 - segmentboogvensters verbouwen tot roosvensters
 - restauratie maaswerk dichtgemetselde koorvensters
 - vervangen sobere kapitelen in schip door koolbladkapitelen
 - afbraak 18de-eeuwse hoogaltaar en altaren in de transeptarmen
 - ° neo exemplaren
- 1900 > huidige uitzicht in neogotische traditie

SINT CATHARINAKERK

BOUWGESCHIEDENIS (20ste eeuw, ca. 1904)

GRONDPLAN

Restauratie in de 21ste eeuw (2016 ...)

- restauratiedossier: architecten Beeck en Hermans bvba 8 juni 2012
i.s.m. Johan Van den Eede (schilderijen), Wim Winters (orgel)
en Lode De Clercq (materiaaltechnisch)
- uitvoering: TV Denys nv – De Witte bvba
- behoud van de gegroeide toestand

homogeen uitzicht in natuursteenkleur

- herwaardering waardevol 17de eeuws interieur Sint-Jozefskapel
- reconstructie van de zwartschildering rond het altaar
- monochrome kleurstelling en zwarte sokkels Sint-Antoniuskapel
- behoud sjablonering achter het altaar

SINT CATHARINAKERK OPTIE HUIDIGE RESTAURATIE

homogeen uitzicht in natuursteenkleur

SINT CATHARINAKERK OPTIE HUIDIGE RESTAURATIE

SINT CATHARINAKERK OPTIE HUIDIGE RESTAURATIE

tot zijn recht laten komen van monumentale meubilair

SINT CATHARINAKERK

Sint Jozefaltaar, Lucas Faydherbe (1647-1651)

SINT CATHARINAKERK

Beeldhouwwerk, Nicolaas Van der Veken (1662-1709)

SINT CATHARINAKERK

'Gestoelten', Nicolaas Van der Veken (1662-1709)

SINT CATHARINAKERK

'Gestoelten', Nicolaas Van der Veken (1662-1709)

SINT CATHARINAKERK

Biechtstoel, Nicolaas Van der Veken (1680-1690)

SINT CATHARINAKERK

Biechtstoel, Nicolaas Van der Veken (1680-1690)

SINT CATHARINAKERK

Koorgestoelte, Pieter Valckx (1771-1773)

SINT CATHARINAKERK

Preekstoel, T. Verhaegen en Pieter Valckx (1771-1774)

SINT CATHARINAKERK

Doksaal en orgel, Van Peteghem (1784)

SINT CATHARINAKERK

Sint Antoniusaltaar, Frans De Vriendt (1864)

SINT CATHARINAKERK

Hoofdaltaar en zij-altaren in neo-stijl (1866, 1898 en 1904)

SINT CATHARINAKERK OPTIE HUIDIGE RESTAURATIE

reconstructie zwartschildering rond Sint Jozefsaltaar

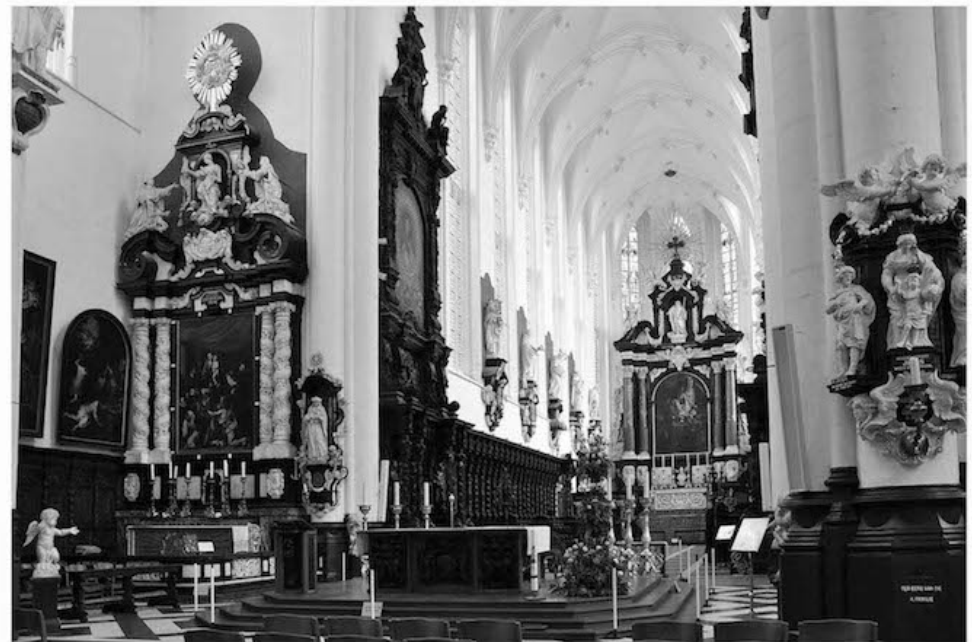
SINT CATHARINAKERK

Schaduwwerking als barok effect

SINT CATHARINAKERK

Reconstructie schaduwchildering Sint Jozefaltaar

SINT CATHARINAKERK

BEDANKT VOOR UW AANDACHT

SINT CATHARINAKERK

ICONOGRAFIE EN BRONNEN

Iconografie:

- 3-6: achtergrond stadsplan © geoweb stad Mechelen
- 7-8: bingmaps
- 9: achtergrond stadsplan © geoweb stad Mechelen
- 10: foto's van het bouwarcheologisch onderzoek © stedelijke dienst Monumentenzorg Mechelen
- 10: Foto's van het bouwspoor thv. de aansluiting hoofdbeuk en viering © VandenBorre-Lauwers bvba
- 11: aanduiding steenhouderschronologie op doorsnede van Architecten Beeck en Hermans bvba
- 12: © stedelijke dienst Monumentenzorg Mechelen
- 13-16-19-22-25-27-30-31-34-35-37-39-41-42-44-56-61-64: achtergrond stadsplan © geoweb stad Mechelen
- 14-15-17-18-20-21-23-24-26-28-29-32-36-40: aanduiding historiek op plan en doorsnede van Architecten Beeck en Hermans bvba
- 33: A. Van den Eynde, binnenzicht met 18de eeuwse gewelven, C7,328, verzameling iconografie © stadsarchief Mechelen
- 43:Bb19812, interieur Sint Katelijnekerk ,1914-18 © KIK-IRPA Brussel
- 45: © stedelijke dienst Monumentenzorg Mechelen
- 46-47-48: foto's beeldhouwwerk en biechtstoelen van Nicolaas Van Der Veeken © Richardson-Weissenborn bvba
- 49: B19817 biechtstoel Christus en Petrus van Nicolaas Van Der Veeken ,1914-18 © KIK-IRPA Brussel
- 50: B81068, biechtstoel Maria Magdalene en Maria van Egypte van Nicolaas Van Der Veeken © KIK-IRPA Brussel
- 51: © Wouters A., historisch-archivalisch onderzoek, maart 2014
- 52: © wikimedia
- 53-54-55: © stedelijke dienst Monumentenzorg Mechelen
- 57: B81068, biechtstoel Maria Magdalene en Maria van Egypte van Nicolaas Van Der Veeken © KIK-IRPA Brussel
- 58: © stedelijke dienst Monumentenzorg Mechelen

Bronnen

- Architecten Beeck en Hermans bvba, restauratierapport 2014
- Richardson-Weissenborn bvba, dossier biechtstoel zuidelijk transept, 2012
- Richardson-Weissenborn bvba, dossier biechtstoel noordelijk transept, 2015
- Van den Mooter M., Nicolaas Vander Veken, infopanelen OMD 2015
- VandenBorre-Lauwers bvba, materiaaltechnisch onderzoek, november 2013
- Wouters A., historisch-archivalisch onderzoek, maart 2014